

Anmeldelser

Kurt Jacobsen, *Moskva som medspiller. DKP's gennembrud og Aksel Larsens vej til Folketinget*, København: Forlaget Tiden, 1987, 224 s., 198,00 kr.

Kurt Jacobsens bog om DKP's skæbneår 1929-32 fik en del omtale ved udgivelsen, hvad der ikke er så mærkeligt, når man tænker på situationen: en tilsyneladende åben – ind imellem næsten selvkritisk – bog om DKP's udvikling i en periode, hvor der i høj grad blev trukket i trådene fra Moskva, skrevet af en kommunist – med tillidsposter og det hele – og udgivet på partiforlaget – kunne det mon virkelig have sin rigtighed? Havde mon *Glasnost* bredt sig til partiets historiskrivning?

Bogen – der er blevet til i forbindelse med forfatterens licentiatstudium i historie ved Aarhus Universitet – har altså som emne den udvikling i DKP, der fra et absolut lavpunkt i næsten enhver henseende i 1929 bragte partiet frem til at komme i Folketinget i 1932. Om man – som forfatteren – vil kalde godt 1 pct. af de afgivne stemmer for »et gennembrud« og en »valgsejr« er vel en smagssag. Det var en femdobling i forhold til valget i 1929, og partiet kom i Folketinget, men partiet blev dog 1930'erne igennem ved med at have yderst beskedne stemmetal, og det havde heller ingen betydning for flertalsdannelsen. Og valget af Aksel Larsen og Arne Munch-Petersen skulle da også ifølge bogen (s. 185) være sket med den snævrere mulige margen og kun på grund af, at doktor Leunbach i kraft af sin opstilling havde tiltrukket nogle ekstra stemmer. Begge dele er dog myter; opslag i valgstatistikken og et par simple beregninger viser hurtigt, at partiet også havde fået to mand valgt uden Leunbachs stemmer, og at både Aksel Larsen og Munch-Petersen faktisk blev valgt med en pæn margen. Brug af den officielle valgstatistik ville i øvrigt også have gjort det muligt at anføre det rigtige stemmetal.

Det er dog allsammen mindre væsentligt i forhold til forfatterens egentlige ærinde, som er at redegøre for forløbet af de fraktionskampe, der havde belastet partiet så meget igennem 1920'erne, og hvis afslutning i 1931 han ser som en meget væsentlig forklaring på, at det parlamentariske gennembrud kom netop på dette tidspunkt.

Et særtræk ved DKP var, at det på samme tid var et dansk politisk parti og en sektion i Kommunistisk Internationale, Komintern. Det sidste betød, at partiet i alle henseender var underkastet kontrol og styring fra overordnede instanser i Moskva (og noget af tiden også i Berlin).

Ideen bag Kurt Jacobsens projekt har været at se på den partiinterne udvikling, således som den forløb inden for rammerne af styringen fra Komintern og på baggrund af den økonomiske og sociale udvikling i samfundet. Denne udvikling gjorde det jo netop i de første år af 1930'erne oplagt at vente en større forståelse for mere radikale løsninger på samfundsproblemerne end dem, de øvrige partier

Anmeldelser

Kurt Jacobsen, *Moskva som medspiller. DKP's gennembrud og Aksel Larsens vej til Folketinget*, København: Forlaget Tiden, 1987, 224 s., 198,00 kr.

Kurt Jacobsens bog om DKP's skæbneår 1929-32 fik en del omtale ved udgivelsen, hvad der ikke er så mærkeligt, når man tænker på situationen: en tilsyneladende åben – ind imellem næsten selvkritisk – bog om DKP's udvikling i en periode, hvor der i høj grad blev trukket i trådene fra Moskva, skrevet af en kommunist – med tillidsposter og det hele – og udgivet på partiforlaget – kunne det mon virkelig have sin rigtighed? Havde mon *Glasnost* bredt sig til partiets historiskrivning?

Bogen – der er blevet til i forbindelse med forfatterens licentiatstudium i historie ved Aarhus Universitet – har altså som emne den udvikling i DKP, der fra et absolut lavpunkt i næsten enhver henseende i 1929 bragte partiet frem til at komme i Folketinget i 1932. Om man – som forfatteren – vil kalde godt 1 pct. af de afgivne stemmer for »et gennembrud« og en »valgsejr« er vel en smagssag. Det var en femdobling i forhold til valget i 1929, og partiet kom i Folketinget, men partiet blev dog 1930'erne igennem ved med at have yderst beskedne stemmetal, og det havde heller ingen betydning for flertalsdannelsen. Og valget af Aksel Larsen og Arne Munch-Petersen skulle da også ifølge bogen (s. 185) være sket med den snævrere mulige margen og kun på grund af, at doktor Leunbach i kraft af sin opstilling havde tiltrukket nogle ekstra stemmer. Begge dele er dog myter; opslag i valgstatistikken og et par simple beregninger viser hurtigt, at partiet også havde fået to mand valgt uden Leunbachs stemmer, og at både Aksel Larsen og Munch-Petersen faktisk blev valgt med en pæn margen. Brug af den officielle valgstatistik ville i øvrigt også have gjort det muligt at anføre det rigtige stemmetal.

Det er dog allsammen mindre væsentligt i forhold til forfatterens egentlige ærinde, som er at redegøre for forløbet af de fraktionskampe, der havde belastet partiet så meget igennem 1920'erne, og hvis afslutning i 1931 han ser som en meget væsentlig forklaring på, at det parlamentariske gennembrud kom netop på dette tidspunkt.

Et særtræk ved DKP var, at det på samme tid var et dansk politisk parti og en sektion i Kommunistisk Internationale, Komintern. Det sidste betød, at partiet i alle henseender var underkastet kontrol og styring fra overordnede instanser i Moskva (og noget af tiden også i Berlin).

Ideen bag Kurt Jacobsens projekt har været at se på den partiinterne udvikling, således som den forløb inden for rammerne af styringen fra Komintern og på baggrund af den økonomiske og sociale udvikling i samfundet. Denne udvikling gjorde det jo netop i de første år af 1930'erne oplagt at vente en større forståelse for mere radikale løsninger på samfundsproblemerne end dem, de øvrige partier

tilbød. Forfatterens redegørelse for, hvorledes de arbejdsløse blev spændt for partiets – og Aksel Larsens – vogn, er her yderst interessant.

I bogen er Komintern og den økonomiske og sociale udvikling først og fremmest de rammer, som fraktionskampene udspillede sig inden for. Ib Nørlund har engang skrevet, at de hurtigt skiftende faser i partikampen »...kun har ringe interesse for eftertiden«, men det har heldigvis ikke afskrækket Kurt Jacobsen. Han har som den første fået adgang til et righoldigt arkivmateriale fra disse år, som findes dels i Moskva, dels i DKPs eget arkiv. Ud fra dette materiale beskrives fraktionskampene detaljeret og omhyggeligt. Det er spændende – og af og til lidt anstrengende – at skulle holde de mange sammenvævede forløb ude fra hinanden. Det virker dog, som om der er givet et både dækkende og nogenlunde afbalance-ret billede af de mange smågruppers kampe mod hinanden, nogle gange i samspil, andre gange i modspil med Komintern.

To alvorlige spørgsmål melder sig imidlertid under læsningen. Det ene er, hvad man skal gøre, hvis man gerne vil checke Kurt Jacobsens kildeanvendelse? Langt hovedparten af hans henvisninger er til materiale, som det højst sandsynligt er umuligt – og i hvert fald yderst vanskelig – at få adgang til for andre; dermed er der sat grænser for kvaliteten af den faglige dialog, der vil kunne udvikle sig på baggrund af Kurt Jacobsens undersøgelser.

Det andet spørgsmål – som af præcis samme grund ikke kan besvares her – er, om Kurt Jacobsens betoning af fraktions- og personopgørets betydning er en funktion af netop det materiale, han har fået adgang til? De mange detaljerede indberetninger – ad officielle partikanaler og udenom – om alle mulige små og store skærmydsler må fylde godt op i arkiverne, EKKI-repræsentanternes indberetninger også, og så er den konklusion *muligvis* uundgåelig, at disse stridigheder er den centrale faktor til forståelse af partiets udvikling i denne periode.

Man kunne imidlertid spørge, om det mon ikke også ville have været interessant at løfte blikket en anelse og se noget mere på udviklingen i Komintern selv, end tilfældet er nu. Betydningen af Kominterns ideologiske og organisatoriske udvikling igennem 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne for organisationens stillingtagen i relation til en så lille og relativt betydningsløs sektion som DKP burde have været inddraget langt mere systematisk, end det er sket. I hvilken grad var brudlinjerne i DKP afspejlinger af tilsvarende tendenser i Komintern, og i hvilken grad kan forhold i Komintern *eventuelt* bidrage til at forklare konkrete afgørelser i relation til DKP? Hvorfor fik de danske kommunister sommetider et vist spillerum – og andre gange ikke? Den slags systematiske overvejelser og undersøgelser har Kurt Jacobsen ikke gjort så meget ud af, som det nok havde været ønskeligt – og derfor er det vanskeligt at afgøre, om den ene eller anden faktor forklarer mest af den konstaterede udvikling. Og det kan have bidraget til, at han i en vis forstand er blevet en fange af det materiale, han har fået adgang til, og de spørgsmål, som det kan belyse.

Denne type kildemateriale fører også næsten automatisk til den fremstillings-type, som bogen på godt og ondt eksemplificerer: den kronologisk organiserede og personfikserede partihistorie, i dette tilfælde yderligere koncentreret om en forholdsvis kort periode.

Måske er det svært at undgå? Alligevel havde det nok været en overvejelse værd, om forskellige former for mere tværgående og mere generelle problemstillinger havde kunnet lægge op til analyser, der også ville have haft værdi uden for det snævre og specialiserede studium af DKPs forhold. Var der ensartede mønstre i de forskellige udviklingsfaser, hvilken rolle spillede inputtet fra Komintern almindeligvis i fraktionskampene, spillede personlige modsætninger en større rolle i nogle sammenhænge end i andre (og i så fald hvilken)? Osv. osv.

Spørgsmålet om de personlige modsætningers betydning for fraktionskampenes udvikling er naturligt berørt – det ligger også i det benyttede kildemateriale – og svaret er, at sådanne modsætninger hyppigt var af væsentlig betydning. Men det er vanskeligt at kontrollere for ideologiske modsætninger og forskellige relationer til forskellige dele af Komintern-apparatet og den slags, inden de personlige modsætningers betydning fastslås. For eksempel i forbindelse med spørgsmålet om, hvorfor Komintern accepterede Aksel Larsen som partiets leder, er behovet om en mere underbygget analyse af forholdene i Moskva ekstra stærkt.

Man mærker ikke overvældende meget til Kurt Jacobsens egne sym- og antipatier – bortset fra netop i forbindelse med Aksel Larsen, hvor man fornemmer, at han i nogen grad bliver betragtet i historiens bakspejl. Hermed er ikke sagt, at tilløbene til karakteristikkene af Aksel Larsen og hans motiver nødvendigvis er forkerte – kun at man mærker, at belæggene er – og må være – svage.

Moskva som medspiller er en guldgrube for alle, der fagligt og/eller politisk interesserer sig for DKPs forhold i årene op til den første entre i Folketinget. Alligevel er det nødvendigt at læse og bruge den med den reservation i baghovedet, at Kurt Jacobsen måske i lidt for høj grad har fokuseret på dén forklaringsfaktor, som hans – i øvrigt spændende og righoldige – kildemateriale lægger op til, og at det kan have betydet, at andre spørgsmål – som også kunne have været relevante – ikke er blevet stillet. Bogens styrke er altså også dens svaghed.

Jørgen Elklit
Institut for Statskundskab

Karen Jespersen og Ralf Pittelkow, *Det røde flertal*, København: Gyldendal, 1987, 154 s., 148,00 kr.

Jespersen og Pittelkows bog om det røde flertal er ment som en debatbog, hvori de vil diskutere mulighederne for et rødt flertal bestående af Socialdemokratiet og SF. De skriver selv at »Det er ikke nogen ekspertbog..«, og man må vel prøve at tage forfatterne på ordet! Deres »hensigt har været at skrive en bog, der er nem at gå til, og som kan brede debatten ud over de snævrere cirkler for politikere og eksperter«. De to forfattere skriver, at bogen er »en blanding af samtidshistorie, journalistik, politisk analyse og debat«. Her kunne det være fristende at konstatere, at de to journalister tilsyneladende mener, at journalistik hverken er samtidshistorie, politisk analyse eller debat, men det er formentlig en overfortolkning.